

door zijn jongste tweelingbroeders. Links: de oom, Kresna, tusschen de twee andere Pandawa's (Ardjoena en Wrekodara). Kresna en Joedisttira, als de oudsten en dus de voornaamste woordvoerders: op gelijke elevatie; de andere Pandawa's daar beneden, behalve Wrekodara, die boven allen uitsteekt, niet alleen door zijn reusachtige gestalte, maar vooral ter typeering van zijn karakter: ruw en onbehouwen, niets gevend om vormen van wellevendheid, tot iedereen sprekend in het z.g. „laag Javaansch”, dus ook tot meerderen in rang en leeftijd, ja zelfs tot goden.

Dit product van de Hindoesche letterkunde is door de Hindoes met hun godsdienst nevens vele andere hunner geschriften en verhalen in de eerste eeuw onzer jaartelling naar het oude Java overgebracht. Hier werd de Maha Bharata in 1157 uit het Sanskriet in het Javaansch vertaald. Wij kunnen niet nalaten een eeresaluut te brengen aan de Javaansche taalgeleerden, die reeds toen het Sanskriet zoo volkomen meester waren.

Al spoedig werd de geschiedenis der Pandawa's en Korawa's zoo algemeen bekend en geliefd, dat men zich die geheel op Java voorgevallen dacht en de daden der helden, die in den Brata Joeda verheerlijkt worden acht de Javaan als behoorende tot de geschiedenis van zijn vaderland: *Patrie c'est l'histoire de nos ancêtres!*

En toch ziet de Javaan er tegen op om de Brata Joeda op het tooneel te brengen: deze geweldige broederworsteling, waarin het eene heldengeslacht het andere vernietigt; waarbij het niet meer gaat om een avontuur van edelen tegenover daemonen, — rechts tegen links — maar de strijd in de eigen gelederen gestreden wordt; zie, het is begrijpelijk dat dit den Javaan te zeer aangrijpt om er met welgevallen van te kunnen genieten.

Dan verlustigt hij zich liever in de avontuurlijke verhalen van Pandoe's zonen uit den vóór-Bratajoeda-tijd, waarin deze, als typen van het edele en goede, met moed en behendigheid, met overmoed en blijden lach, den strijd aanbinden tegen al wat des duivels is! En hij geniet van een lakon (tooneelstuk) als bijv. *Mintaraga*, die bij voorkeur op een bruiloft opgevoerd wordt, en waarin Ardjoena, na zich door ascese zedelijk gestaald te hebben, den hemel verlost van de geweldige stormaanvallen van aardsche daemonen, als prijs waarvoor hem een hemelnymf als bruid wordt geschonken. Merkwaardig genoeg beteekent *Mintaraga*: „Verheven boven de zinlijke neigingen.”

Dit alles betreft de min of meer legendarische geschiedenis der Hindoesche Voor-Indieërs, die de Javaan tot de zijne gemaakt heeft.

Het wajangspel illustreert echter ook de eigen Javaansche geschiedenis, dus die van een later tijdperk dan de Voor-Indische mythen en sagen. De poppen van deze wajang, die gedog heet, zijn op dezelfde